

Komuniké z 85. zasedání zástupců zemědělských komor zemí Visegrádské skupiny, které se konalo 4.-5. září 2024 v Budapešti

9.9.2024 - | Akademie věd České republiky

Zástupci zemědělských komor Visegrádské skupiny diskutovali o současné situaci na trhu se zemědělskými a potravinářskými produkty.

1. Současná situace na zemědělsko-potravinářském trhu;
2. Řešení změny klimatu a nedostatku vody: výzvy a reakce na ně;
3. Revize strategických plánů, racionalizace a transformace ekologizace zaměřená na zemědělce;
4. Zpřístupnění některých komodit a produktů spojených s odlesňováním a znehodnocováním lesů na trhu EU;
5. Projekt BIOEAST.

Zemědělci v EU nadále čelí několika výzvám, které ovlivňují vyhlídky zemědělství, jako jsou klimatická a geopolitická krize, ale je nutné poznamenat, že vzrostly i náklady na vstupy, jako jsou ceny energií, hnojiv a krmiv, a také náklady na pracovní sílu. Jednou z největších výzev je sucho a horká léta související se změnou klimatu, a to jak na celosvětové, tak na evropské úrovni. V uplynulém období se navzdory přeháňkám a bouřkám, které se několikrát vyskytly na několika místech, vyskytly velké regionální rozdíly v množství srážek, povrch půdy byl v oblastech opakovaně zasažených přeháňkami důkladně provlhčen a vlhkost se dostala i do střední vrstvy půdy, ale vrstva půdy hlubší než půl metru je kriticky suchá. Panuje silné sucho a ani v dalším období se neočekává žádná změna. Půda nadále vysychá a územní rozsah sucha se zvětšuje, což vážně ovlivňuje výsledky polní rostlinné výroby a kvůli tepelnému stresu trpí současným počasím i chov zvířat. Je třeba zdůraznit, že i odvětví živočišné výroby trpí klimatickými změnami a s nimi spojenými negativními dopady a příliš ambiciózními a často nesprávnými očekáváním a opatřeními společnosti.

Zemědělci jsou důsledky klimatických změn vážně postiženi. Hladiny vody, které v posledních letech zaznamenaly negativní rekordy, mají za následek značný nedostatek vody a škody způsobené suchem, navíc nebezpečí dezertifikace zahrnuje stále větší území. Nedostatek povrchové vody má nejen negativní vliv na zemědělské oblasti, ale může znamenat i ekologický kolaps, a také stále více vyčerpává naše podzemní zdroje vody, což je významný problém vodního hospodářství týkající se našich zdrojů pitné vody. Stav našich systémů povrchových vod neodráží přizpůsobení se extrémním klimatickým podmínkám a úkoly rekonstrukce a rozvoje se potýkají s problémy s financováním ze strany EU. Nejefektivnější a nejrychlejší metodu vytváření nárazníkových vodních prostorů lze dosáhnout obnovou a dalším rozvojem kanalizačních systémů (rozvoj sítí, přehrazování, aj.). Plán povodí, který má být zpracován v souladu s Rámcovou směrnicí EU o vodě, určuje dosažení dobrého stavu (kvantita, kvalita, ekologie) útvarů povrchových a podzemních vod a také opatření, která jsou nezbytná k dosažení dobrého stavu, avšak vodohospodářská opatření zde definovaná pro úroveň členských států nemají - ani po odborném schválení ze strany EU - finanční krytí EU, což je anomálie, kterou je třeba co nejdříve vyřešit.

SZP musí podporovat zemědělce v neustálém rozvoji zemědělských technologií a v překonávání ekologických a klimatických výzev. EU musí prosazovat hodnocení rizik, které vyváží ochranu

životního prostředí s potřebami hospodářství, aby byla zajištěna lepší produktivita. Přechodem k oběhovému hospodářství se nám podaří efektivněji využívat zdroje, udržet je v provozu co nejdéle a případně je obnovovat (půda, voda, živiny).

Význam environmentálně šetrných opatření v rámci SZP jako klíčového prvku udržitelného zemědělství a hospodaření s přírodními zdroji. Zároveň je pro dosažení cílů udržitelnosti nezbytné, aby tato opatření byla racionálnější a šetrnější k zemědělcům.

Skutečná transformace zelených opatření do strategií však ukázala důsledky neprovádění hodnocení dopadů a nedostatečné reakce na změny ekonomického a klimatického prostředí, na vnější nepředvídatelné události (COVID, válka mezi Ruskem a Ukrajinou). Ukázala také důsledky ignorování názorů těch, kterých se změna nejvíce dotýká – zemědělců – při rozhodování. Zemědělci vyjádřili svou nespokojenost v celé Evropě. Stále je nutné postupně transformovat odvětví, včetně zemědělství, směrem k udržitelnější produkci, která je podporována společností, ale nyní se ukázalo, že je nevyhnutelná výrazná úprava pravidel SZP, přizpůsobená reálnému životu a skutečným potřebám venkova.

V posledních desetiletích se konkurenceschopnost zemědělců v EU výrazně snížila v důsledku rostoucí regulační zátěže a přísnějších regulačních podmínek než u našich konkurentů. Životní úroveň zemědělců se neustále snižuje. Očekáváme, že se nová Komise a Evropský parlament ve svých rozhodnutích týkajících se zemědělství vrátí k cílům stanoveným ve Smlouvě o EU (článek 39 SFEU).

Nařízení (EU) 2023/1115 o dodávání některých komodit a produktů spojených s odlesňováním a poškozováním lesů na trh Unie a jejich vývozu z Unie je součástí strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti na období do roku 2030, nové strategie EU v oblasti lesnictví na období do roku 2030 a evropské zelené dohody. Nařízení stanoví závazná pravidla pro účastníky trhu a obchodníky působící v Evropské unii (EU); jeho cílem je minimalizovat příspěvek Unie ke globálnímu odlesňování a znehodnocování lesů a snížit příspěvek Unie k emisím skleníkových plynů a globální ztrátě biologické rozmanitosti. S tímto cílem lze souhlasit, ale zároveň jde EU proti tomuto záměru tím, že usnadňuje dovoz zemědělských produktů ze třetích zemí (viz dohoda MERCOSUR) ze zemědělských podniků, které nemusí dodržovat předpisy Společenství a jejich produkce je extenzivní, uskutečňovaná na plochách, které byly získány odlesněním; v konečném důsledku vytlačuje zemědělce z EU z evropského trhu v nerovné konkurenci.

Přítomní se shodli, že nařízení přinese hospodářským subjektům mimořádnou byrokratickou zátěž a ohrozí obchodní toky s uvedenými komoditami a produkty, zejména v případě skotu na úrovni zemědělců z EU. Problém lze rozdělit na dvě základní části – zavedení zjednodušené hloubkové kontroly pro komodity a produkty pocházející z ČR, PL, SK, HU a pro dovážené produkty, přičemž termín pro velké a střední podniky od 30. 12. 2024 a pro malé a mikropodniky od 30. 6. 2025 je obtížně proveditelný a administrativně náročný vzhledem k nedostatečné přípravě systému ze strany EU. Na naléhání Agrární komory ČR již Ministerstvo zemědělství ČR požádalo EK o odklad, aby měla dostatek času na přípravu.

Je proto nutné nadále koordinovaně spolupracovat s jednotlivými orgány státní správy a politickou reprezentací, aby byl proces implementace co nejjednodušší. Vyzýváme Evropskou komisi, aby ještě před vstupem nařízení v platnost vydala nařízení v přenesené pravomoci, které zařadí ČR, PL, HU a SK mezi „země s nízkým rizikem“, což je základní právní podmínka pro umožnění zavedení zjednodušeného režimu, a aby systém jménem zemědělců řešila jednotlivě v každé zemi.

Dále žádáme o odklad vstupu nařízení v platnost o 3 roky. Je třeba požádat vlády zemí V4 a jednat s nimi, aby formálně i neformálně vyjednaly s Evropskou komisí předložení a schválení nařízení, které

by účinnost nařízení odložilo. V praxi to znamená, že Evropská komise musí předložit Evropskému parlamentu a Radě EU legislativní návrh nařízení, kterým se příslušné datum upraví. Takové nařízení podléhá řádnému legislativnímu postupu a proces jeho přijetí trvá několik měsíců. Proto je třeba jednat bez zbytečného odkladu a vyzýváme předsedu Evropské komise, aby jednal co nejrychleji. Bude rovněž užitečné zapojit české, maďarské, slovenské a polské poslance Evropského parlamentu, kteří mohou působit i při slyšení kandidátů na budoucí komisaře v nové Evropské komisi.

Je třeba dosáhnout mezinárodního přijetí norem, které zaručí soulad dováženého zboží s předpisy EU. Dále je třeba, aby inspektoři EU prováděli kontroly na místě a schvalovali soulad s právními předpisy EU – výrobními, potravinářskými, hygienickými atd. Řada zemí tuto techniku od výrobců z EU vyžaduje, stejně jako má EU podobnou organizaci (Generální ředitelství pro zdraví a bezpečnost potravin), a tuto organizaci je třeba posílit a její činnost rozšířit. V případě nedostatků a nesrovnalostí dovážených výrobků při jejich vstupu na hranice EU je třeba zajistit pozastavení dodávek od výrobců daného zboží.

Pokud jde o oblast BIOEAST, naše komory zdůrazňují, že velmi pozitivně hodnotí stále intenzivnější a účinnější advokátní a zprostředkovatelskou činnost iniciativy pro střední a východní Evropu, která vznikla v roce 2016. Souhlasíme s tím, že pro zemědělskou společnost zemí V4 a dalších 7 zúčastněných zemí je důležité a perspektivní, pokud se s pomocí politiky a expertní spolupráce v rámci BIOEAST podaří identifikovat ty společné strategické směry a oblasti výzkumu, které odpovídají společným a speciálním znalostním potřebám a inovačním příležitostem těchto zemí. V souladu s tím naše komory podporují realizaci „Manifestu zainteresovaných stran“ zveřejněného na internetových stránkách iniciativy BIOEAST a jsou otevřeny posílení spolupráce s iniciativou BIOEAST.

Cílem je vytvořit inovativnější, zdrojově efektivnější a konkurenceschopnější společnost, která koordinuje potravinovou bezpečnost s využíváním obnovitelných zdrojů na biologické bázi pro udržitelné průmyslové účely a zároveň zajišťuje udržitelnost krajiny a ochranu životního prostředí.

Naše komory se shodly na tom, že musíme stále intenzivněji spolupracovat, abychom byli schopni oslovit rozhodovací orgány a zákonodárce na základě společných priorit, abychom naše společné zájmy usměrňovali v národní organizované podobě na těchto vyjednávacích fórech – COPA-COGECA a V4+ – kde můžeme po předchozí konzultaci koordinovaně prezentovat naše společné priority. Za tímto účelem uspořádaly naše komory na závěr zasedání neformální konzultaci rozšířenou o další východoevropské zemědělské komory v souvislosti s obnovením COPA.

Účastníci jednání se dohodli, že příští společné jednání zemědělských komor zemí V4 se uskuteční 12. a 13. prosince na Slovensku.

Komuniké bylo vyhotoveno v 6 kopiích, po jedné pro každou delegaci, a po jedné kopii bude zasláno COPA-COGECA a Evropské komisi.

Podepsáni jsou zástupci vedení účastnických agrárních komor.

<https://www.akcr.cz/txt/komunike-z-85-zasedani-zastupcu-zemedelskych-komor-zemi-visegradske-skupiny-ktere-se-konalo-4-5-zari-2024-v-budapesti>